

Олена Фідкевич
*кандидат філологічних наук,
провідний співробітник відділу навчання
мов національних меншин і зарубіжної літератури
Інститут педагогіки НАПН України*

ПІДТРИМКА МОВ І КУЛЬТУР НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН (СПІЛЬНОТ) У КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З РАДОЮ ЄВРОПИ

Україна знаходиться у процесі здійснення важливих реформ з метою стати повноправним членом Європейського Союзу. На цьому шляху вона отримує всебічну підтримку від європейських інституцій, зокрема Ради Європи.

Для нашої держави Радою Європи було розроблено План дій на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» [1], який передбачає підтримку програми реформ у рамках європейської перспективи України з тим, щоб поєднати європейський поступ та процес відновлення України, відповідно до рішення Європейської Ради від 23 червня 2022 року надати Україні статус кандидата в ЄС, а також зобов'язань, взятих на Міжнародній конференції з питань відновлення України в Лугано (Швейцарія) 4–5 липня 2022 року.

У межах Плану дій Ради Європи здійснюються заходи, спрямовані на відбудову та економічне відновлення в Україні з метою посилення стійкості українських державних установ, демократичного управління і верховенства права та захисту основоположних прав громадян. Особливої уваги у ході реалізації заходів Плану дій приділено потребам представників національних меншин: захисту соціальних та гендерних прав представників меншин, підтримці їхніх мов і культур, особливо тих, які вважаються загроженими, наданню освіти мовою меншини, запровадженню європейських практик багатомовної освіти,

У 2023 році Міністерство освіти і науки України за підтримки Ради Європи розробило «Дорожню карту щодо створення умов для підвищення якості навчання державною мовою та мовами корінних народів і національних меншин (спільнот) у закладах загальної середньої освіти України на 2023-2027 роки» (Наказ МОН № 178 від 14.02.2024) [2].

Серед конкретних кроків, які реалізуються згідно «Дорожньої карти», є розроблення та реалізація Концепції моделі багатомовної освіти в ЗЗСО з навчанням мовами корінних народів і національних меншин (спільнот); забезпечення навчально-методичними матеріалами вчителів і учнів в класах (групах) з навчанням мовами національних меншин; оновлення змісту освітніх програм підвищення кваліфікації педагогів для закладів освіти такого типу; розроблення та запровадження онлайн-курсів у ЗЗСО, де є відповідні класи чи групи, силабусів навчальних дисциплін для ЗВО, які спрямовані на підтримку реалізації багатомовної освіти, підтримку мов і культур національних меншин; проведення консультацій з питань освіти для громадських об'єднань національних спільнот й ЗЗСО з класами (групами) з навчанням мовами національних меншин; співпраця з міжнародними організаціями щодо підтримки освітніх прав національних меншин.

Важливими подіями в контексті політики України, спрямованої на підтримку освітніх прав, мов і культур національних меншин є здійснення заходів відповідно до «Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року» (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 р. № 866-р) [3] та «Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки» (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 224-р) [4].

У 2024 році відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № «Про затвердження переліку мов національних меншин (спільнот) та корінних народів України, яким загрожує зникнення» розпочато роботу із підготовки «Стратегії захисту і підтримки загрожених мов», у якій будуть враховані освітні, мовні та культурні потреби

українських громадян, для яких ця мова є рідною або є засобом національної самоідентифікації. Зокрема, це стосується кодифікації деяких із цих мов, розробки дидактичного супроводу їхнього навчання, збереження культурних надбань.

Розуміючи важливість залучення науковців до міжнародних проєктів, спрямованих на утвердження європейських правових стандартів в Україні, зокрема, тих що стосуються прав національних меншин, співробітники відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України активно співпрацюють з учасниками зазначених проєктів Ради Європи (обговорення та підготовка змін у законодавчі та нормативні документи щодо освіти представників національних меншин, моніторингові візити у місця компактного проживання представників національних меншин, освітні заклади з навчанням мовами національних меншин, тренінги, семінари, вебінари, культурні заходи, підготовка модельних програм з мов національних меншин (кримсько-татарська мова, ромська мова), експертна допомога тощо).

Спільна системна робота представників державних органів України, європейських інституцій, українських і міжнародних наукових та освітніх закладів, громадських організацій дає можливість здійснити важливі кроки для інтеграції України в ЄС, забезпечити рівні права національних меншин (спільнот) на якісну освіту та успішну соціалізацію в сучасному світі, зберегти їхню мову та самобутність.

Використана література

1. План дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова»

[URL:https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282](https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282)

2. «Дорожня карта щодо створення умов для підвищення якості навчання державною мовою та мовами корінних народів і національних меншин (спільнот) у закладах загальної середньої освіти України на 2023-2027 роки»

[URL:https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-shodo-stvorenniya-umov-dlya-pidvishennya-yakosti-navchannya-derzhavnoyu-movoyu-ta-movami-korinnih-narodiv-i-nacionalnih-menshin-spilnot-u-zakladah-zagalnoyi](https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-shodo-stvorenniya-umov-dlya-pidvishennya-yakosti-navchannya-derzhavnoyu-movoyu-ta-movami-korinnih-narodiv-i-nacionalnih-menshin-spilnot-u-zakladah-zagalnoyi)

3. «Стратегія сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року»

[URL:https://dess.gov.ua/roma-strategy-2030/](https://dess.gov.ua/roma-strategy-2030/)

4. «Стратегія розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки»
[URL:https://zakon.rada.gov.ua/go/224-2022-%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/go/224-2022-%D1%80)

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № «Про затвердження переліку мов національних меншин (спільнот) та корінних народів України, яким загрожує зникнення»

[URL:https://zakon.rada.gov.ua/go/670-2024-%D0%BF](https://zakon.rada.gov.ua/go/670-2024-%D0%BF)